

Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy
Mapová sbírka
Albertov 6, Praha 2, 128 43
www.natur.cuni.cz/geografie/mapova-sbirka

Začíná další kolo soutěže v poznávání starých map!

27. 11. 2014 - V depozitářích českých paměťových institucí jsou uchovány desetitisíce map starých až 500 let. Každá z nich představuje unikátní zprávu o stavu světa ve své době a nezřídka je i originálním uměleckým dílem. Historické mapy ovšem nejsou zasazeny do moderního souřadnicového systému, čímž se snižuje možnost jejich využití. Pracovníci z českých odborných pracovišť proto přizvali k účasti veřejnost a připravili software umožňující prakticky každému, kdo má přístup k internetu, snadným a intuitivním způsobem zpracovávat digitalizované staré mapy - umísťovat.

Do umísťování map se může veřejnost zapojovat prostřednictvím webového portálu www.staremapy.cz, kde se mj. nachází i instruktážní video s názorným postupem. Na obrazovce se vedle sebe zobrazují stará mapa a současná mapa. Prvním úkolem je rozpoznat shodná místa a označit je kliknutími myši. Následně je třeba jednoduchým posunem obvodové linie vymezit plochu mapového pole v rámci digitalizovaného listu. O zbytek se už postará aplikace samotná.

Koho baví porovnávat místa, objekty a ulice, jak je známe dnes, s jejich vyobrazením na digitalizovaných starých mapách, může nyní poměřit svoje schopnosti s dalšími fanoušky. **Tři soutěžící, kteří v období od 27. listopadu 2014 do 31. ledna 2015 propojí nejvíce bodů, získají jedinečné odměny z oblasti historické kartografie** (věrné faksimile starých map a výstavní katalog s mnoha barevnými reprodukcemi).

Stačí dvojitým kliknutím na počítači – jedno do staré a jedno do současné Google mapy – a místa se propojí. Stará mapa tak získá lokalizaci v souřadnicích GPS a uživatel jeden bod.

První kolo soutěže proběhlo v březnu a dubnu roku 2013 a setkalo se s velkým zájmem veřejnosti. Vítězi se podařilo naklikat na mapách více než 20 000 bodů. Po uzávěrce soutěže ale zájemci v hledání pokračovali a **k dnešku už ztotožnili dohromady víc než 450 000 bodů** na 12 500 mapách! A protože i proces digitalizace map pokračuje nezmenšeným tempem, rozhodli se organizátoři vynulovat stavy všech uživatelů k 27. 11. 2014 a otevřít **druhé kolo soutěže**, aby motivovali veřejnost k ještě většímu zapojení. Do úložiště na www.staremapy.cz zároveň přibude dalších 17 000 digitalizovaných map ze všech zapojených českých institucí (jejich seznam viz dále).

Vypsány jsou tentokrát ceny pro tři nejúspěšnější uživatele, vysvětluje **PhDr. Eva Novotná, ředitelka Mapové sbírky Přírodovědecké fakulty University Karlovy**. První cenou je **mapa Evropy Everta Gijsbertse z roku 1598**, respektive její věrná kopie na plátně v poměru 1:1. Jde o unikát nalezený v loňském roce díky digitalizaci právě v Mapové sbírce Přírodovědecké fakulty UK. Druhou cenou je kopie **mapy Moravy, jejímž autorem není nikdo menší než filosof a humanista Jan Amos Komenský**. Ačkoliv se jedná o jeho jediné mapové dílo, získalo si ve své době mimořádnou oblibu. „*Originál mapy byl vydán v roce 1624. Byla velice úspěšná, vycházela ještě dalších 100 let a je to jedna z nej kvalitnějších map Moravy z tohoto období,*“ říká PhDr. Eva Novotná. Třetí cenou je **katalog letošní výstavy Poklady mapové sbírky**. Výherce 3. ceny tak získá publikaci s 50 kvalitními vyobrazeními vzácných map s jejich podrobnými popisy.

„*Veřejnost prostřednictvím georeferencování pomáhá doplnit nebo zpřesnit metadata, která instituce o dané mapě má,*“ vysvětluje **Ing. Petr Žabička z Moravské zemské knihovny, hlavní řešitel projektu TEMAP**. „*Dosavadní georeferencovací nástroje byly založeny na relativně složitém software, který jste si museli nainstalovat do počítače, a jehož obsluha nebyla snadná. Naše nová aplikace vyžaduje na straně uživatele pouze webový prohlížeč, georeference samotná je potom intuitivní a snadná. Důkazem jsou tisíce map zpracované dobrovolníky během několika málo dní. Cílem projektu TEMAP bylo připravit takové nástroje, s nimiž může pracovat i laik.*“ **Projekt financovalo Ministerstvo kultury ČR v pětiletém grantu** o celkovém rozpočtu 25 milionů korun. Byl zahájen v roce 2011 a skončí v prosinci příštího roku.

Předseda České kartografické společnosti doc. Ing. Václav Talhofer, CSc. velmi oceňuje skutečnost, že díky projektu TEMAP pomáhá s umísťováním starých map do současného souřadnicového systému laická veřejnost: „*Lze díky tomu získat nadprůměrné množství identických bodů, které umožní zpřesnit vlastní lokalizaci staré mapy. Druhým významným efektem je podpoření zájmu o celou oblast kartografie. Veřejnost vždy zajímalo, jak to dříve vypadalo u nich doma a jak se krajina mění. Každá aktivita na tomto poli je velice vítaná a rád bych i z pozice předsedy Kartografické společnosti České republiky poděkoval řešitelům projektu zejména za to, že výsledky jejich práce umožní*

všem zájemcům přístup k historickému bohatství, které je ve starých mapách uchováno."

Pomoc veřejnosti má ještě jeden praktický dopad: mapa, která je díky nadšencům lokalizována může být poté snadno vyhledána i v mezinárodním prohledávači mapových sbírek www.oldmapsonline.org. Veřejnost takto pomáhá zpřístupňovat české sbírky v celosvětovém kontextu, díky čemuž mohou zahraniční odborníci mapy z českých fondů dále identifikovat a zpracovávat.

Ředitelka Mapové sbírky PhDr. Eva Novotná upozorňuje, že práce se starými mapami není pro laika vůbec snadná. Ne vždy je mapa psaná česky, historické místopisné názvy se navíc často liší od těch současných. Řada objektů v průběhu staletí zanikla, tvář krajiny se změnila. „*Mapy jsou nepřesné a práce s nimi vyžaduje znalost historického kontextu. Je to často dobrodružná badatelská práce plná rébusů, které je nutné řešit. To je ale současně i hlavní přínos: veřejnost se prostřednictvím map zábavnou formou dozvídá víc o minulosti naší země i celého kontinentu,*“ říká Eva Novotná.

Kontakt:

Ing. Petr Žabička, náměstek úseku vývoje MZK

Petr.Zabicka@mzk.cz

T.: 541 646 115

M.: 604 202 010

<http://www.staremapy.cz>

Součástí tiskové zprávy jsou přílohy:

- 1. Rozhovor s Ondřejem Dedkem, uživatelem portálu www.staremapy.cz, který v mezidobí mezi dvěma koly soutěže naklikal na mapách rekordních více než 100.000 bodů.*
- 2. Podklady pro zvuková média: nahrávky vyjádření PhDr. Mgr. Evy Novotné, ředitelky Mapové sbírky PŘF a spoluřešitelky TEMAP, Ing. Petra Žabičky, hlavního řešitele TEMAP a prof. RNDr. Bohumíra Janského, CSc., prezidenta České geografické společnosti.*
- 3. Video Stare mapy.cz. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=lweVYLD5BmY&feature=youtu.be>*
- 4. Obrázky*
- 5. Poster Staré mapy*

TEMAP

TEMAP (Technologie pro zpřístupnění mapových sbírek ČR) je projekt Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity NAKI - identifikační kód DF11P01OVV003. Probíhá od března roku 2011 do konce roku 2015. Svoje síly v něm spojují Moravská zemská knihovna v Brně, Univerzita Karlova a Masarykova univerzita a jeho uskutečnění je možné díky podpoře Ministerstva kultury ČR. www.temap.cz

Zapojené paměťové instituce

Zatímco TEMAP je dílem spolupráce tří institucí (Moravská zemská knihovna, Univerzita Karlova v Praze a Masarykova univerzita), digitalizovanými mapami přispívají do projektu i další instituce:

- Národní knihovna ČR
- Západočeské muzeum v Plzni
- Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
- Vědecká knihovna v Olomouci
- Jihočeská vědecká knihovna
- Národní technická knihovna
- Historický ústav Akademie věd
- Muzeum Brněnska
- Městské muzeum v Jaroměři
- Městská knihovna v Praze
- Národní knihovna v Praze
- Národní technické muzeum
- SOA v Plzni
- SOA Třeboň
- SOA v Zámrsku

Ceny v soutěži:

1. místo:

Název: **Kaart van Europa**

Autor: Gijsbertsz, Evert (činný 1598–1601)

Měřítko: cca 1: 7 800 000

Rok: 1598

Rozměry: 100 × 110 cm

Faksimile na plátně

Nizozemský kartograf a tvůrce rukopisných pergamenových map, pocházel z Edamu. Jeho životní osudy nejsou známy. Jeho nástěnné mapy zobrazují Severní moře, Indický oceán a Evropu a představují důležitou součást rané nizozemské námořní kartografie. Mapa byla teprve vloni objevena v Mapové sbírce PŘF UK v Praze. Jde o světový unikát. Jsou známy pouze 4 signované rukopisy autora, a ty jsou uloženy v Sydney, Paříži, Florencii a v Praze na UK, ale mapa Evropy je jediným exemplářem.

2. místo:

Název: **Moraviae nova et post omnes priores accuratissima delineatio**

Autor: Komenský, Jan Amos, 1592-1670

Měřítko: ca 1:470 000

Rok vydání: ca mezi 1680 a 1713

Rozměry: 44 x 54 cm, na listu 53 x 61 cm

Faksimile na papíře

Jedna z mnoha podob Komenského mapy Moravy tištěná z rytiny A. Goose v Amstrodamu. Kvalitní a populární kartografické dílo bylo pravidelně zařazováno do dobových atlasů, tento výtisk se objevoval v mapových souborech vydávaných Nicolausem Vischerem a Pieterem Schenkem. Vydání je velmi zdobné – vedle pásu vedut při horním okraji obsahuje například také dedikaci Komenského mecenáši, zemskému hejtmanovi vzbouřených moravských stavů Ladislavu Velenovi ze Žerotína.

<http://mapy.mzk.cz/mzk03/000/903/918/2619267604/>

3. místo:

Katalog výstavy Poklady mapové sbírky **The treasures of Map collection: exhibition catalogue** (anglicky s kvalitními barevnými reprodukcemi), která proběhla na jaře 2014 Mapové sbírce PŘF UK.

Katalog popisuje 50 exponátů výstavy Poklady mapové sbírky. Text strukturovaný do čtyř oddílů: základní bibliografické údaje, o autorovi, o díle a bibliografie, doprovází vždy fotokopie mapy, atlasu, grafiky nebo glóbu s detailem objektu. Katalog obsahuje díla významná pro nejstarší historickou kartografii Evropy, například římské, arabské a nejrůznější středověké mapy. Zvláštní postavení zaujímají kartografická bohemika. Těžištěm jsou nizozemští mistři zlatého věku kartografie z přelomu 16. a 17. století. Jsou představeny nejslavnější atlasy. Vrcholem jsou nedávno objevené světové unikáty de Witova mapa Germánie, Camociův plán bitvy o Maltu a Gijsbertsonova portulánová mapa Evropy. Katalog představuje jedinečný výběr z Mapové sbírky UK v Praze.

Příloha 1

Moje ranní cvičení je klikání do starých map

*„Mám na referencování lehkou závislost,“ přiznává s úsměvem **Ondřej Dedek, jeden z neaktivnějších uživatelů georeferenceru** na internetovém portálu *staremapy.cz*. Žije v Ostravě, je mu 47 let a pracuje jako učitel na základní škole. Učí své žáky dějepis a český jazyk. Láska k historii ho přivedla loni i ke Starým mapám a před vynulováním internetového počítačidla měl nasbíráno rekordních 100 tisíc bodů. To znamená, že našel 50 tisíc míst na starých mapách a k nim přiřadil ekvivalenty na současné digitální mapě.*

Zní to neuvěřitelně. Jak jste se k takovému číslu propracoval?

Ke Starým mapám jsem se dostal, už přesně nevím jak, loni v březnu, krátce po zahájení té první soutěže. Když soutěž skončila, tak jsem s tím postupně přestal. Mapy se vyčerpaly, nemohl jsem pokračovat. Ale pak v létě mě napadlo, že bych se mohl vrátit, a od té doby se připojuji na Staré mapy pravidelně.

Jak často si uděláte čas na prohlížení map?

Ideální a vlastně jediný možný čas je ráno po probuzení. Pravidelně každý pracovní den kolem šesté hodiny, když odejde manželka do práce a děti ještě spí, tak mám nejvíc času. Během dne už se pak k počítači nedostanu. Je to pro mě takový intelektuální budíček po ránu.

Kolik dokážete za jedno ráno naklikat bodů?

Obvykle za těch dvacet minut stihnu takových osmdesát bodů. Dneska ráno jich bylo asi sto třicet, ale tam bylo nějaké Česko, tak to šlo rychle. To není ideální, tam člověk tolik nenamáhá hlavu.

Nejsou pro vás lákavé mapy kraje, kde žijete?

To samozřejmě jsou. Z oblasti Slezska, Opavska a horní části Moravy jsem už klikl snad do každé mapy, která je na Starých mapách dostupná. A když se nabídka dočasně vyčerpala, tak jsem se k nim nejvíc vracel.

Pomáhá vám v georeferencování vaše odborné zaměření na historii?

Zcela určitě. Vývoj jazyka a změny území, v tom bych se rozhodně orientoval daleko hůř.

Jaká je vaše uživatelská zkušenost se softwarovými nástroji jako je Georeferencer?

Je dobrá. Pracuji na notebooku ve Windows, ale zkoušel jsem i na tabletu s Androidem, a šlo to dobře. Některé mapy mají lepší rozlišení než jiné, ale jde to dobře. Ale třeba počítač v práci by to určitě neutáhl. Těžko by dokázal v nějaké rozumné rychlosti načítat mapy.

Z vašich výsledků to skoro vypadá, jako byste si dal za cíl dosáhnout nějakého kulatého počtu bodů...

Je to tak, rozhodl jsem se, že až dosáhnu 100000 bodů, tak pod nickem „dedeon“ skončím. V poslední době jsem se začal bát, že klikám skoro sám, že kolegy odrazuji svou nadměrnou aktivitou, proto jsem chtěl, aby dedeon skončil. Staré mapy by mi však chyběly, tak jsem začal znovu pod jiným jménem. Věřím, že ta nová soutěž oživí zájem lidí.

Zapojíte se po vynulování průběžných zisků do nového kola soutěže?

Pro mě už není georeferencování zajímavé jako soutěž, v podstatě už jsem trochu na tom lehce závislý. Stalo se to součástí mého denního rytmu, takže se určitě zapojím, soutěž nesoutěž.

Co vám dává ten kontakt se starými mapami?

Kromě toho nabuzení po ránu je to taky dobrodružství a objevování zaniklých světů. Já jsem býval dřív aktivní turista a teď po úraze už nemůžu tolik chodit, tak možná tu potřebu cestování, poznávání nových míst přenáším do map a poznávám svět, který býval skutečný, a dnes z něj zbyly jen tyhle mapy.